

Naturskyddsföreningen i Kristianstad

Årsberättelse för år 2008

Rutbläcksvamp

Första sidan: Vitsippa på Lingenäset 25 feb 2008 Foton: Christer Neideman

Naturskyddsföreningen i Kristianstads styrelse redogör härmed för föreningens 87:e verksamhetsår:

Styrelsen har bestått av följande personer:

Valda för 2008

Ordförande Christer Neideman

Kassör Agnetha Björklund

Övriga styrelseledamöter

Valda för år 2008

Anders Sigfridsson

Lars Jonsson

Sigyn Gunnerdal

Emma Pålsson

Virginija Kulikauskaite

Valda för år 2008-2009

Karin Bergendal

Einar Lundstedt

Lotta Nilsson

Sussie Söderlundh

Funktioner inom styrelsen

Vice ordförande Lars Jonsson

Sekreterare Anders Sigfridsson

Postmottagare Christer Neideman

Medlemsregister Agnetha Björklund

Utbildningsledare Karin Bergendal

Hemsidesansvarig Sussie Söderlundh

Programkommitté

Christer Neideman

Anders Sigfridsson

Lotta Nilsson

Emma Pålsson

Virginija Kulikauskaite

Revisorer

Torgny Roosvall

Kristina Öhman

Revisorssuppleanter

Sven Birkedal

Gert Tollgren

Valberedning

Bertil Helgesson, Gösta Peper och Inge Åberg

MEDLEMSTATISTIK

Medlemsantalet har under det gångna året glädjande nog närmat sig 1600 medlemmar. Vid årsskiftet hade föreningen 983 fullbetalande medlemmar samt 613 familjemedlemmar.dvs sammanlagt 1596 medlemmar.

Agnetha Björklund

EKONOMI

Verksamhetsåret 2008 renderade ett överskott på 6 173,63 kr, vilket överträffade förväntningarna. Styrelsen hade budgeterat ett underskott på 3 600 kr.

Återbäringen från medlemsavgifterna uppgick till 18 974 kr, vilket är i nivå med föregående år. Anslaget från Kristianstad kommun var oförändrat 4 000 kr.

Kostnaderna för programtryck och porton har stigit en del sedan föregående år. Utgifterna i samband med medlemsaktiviteter är väsentligt högre än 2007.

Brita Bjerstedt, som var medlem i föreningen, gick bort under året. Hennes önskan var att penninggåvor skulle ges till föreningen i samband med begravningen. Dessa uppgick tillsammans till 9 400 kronor, vilket vi naturligtvis är mycket tacksamma för.

Agnetha Björklund

STUDIECIRKLAR

Växtstudier vid Bokenäset Foto: Hannelore Stein

Årets **botanikcirkel** (9 deltagare) blev en följetong, för efter den festliga avslutningen i början av augusti fortsatte gemenskapen några veckor senare, men då som svampcirkel! Vad vi och naturen kan ställa till med diskuterade vi en mörk septemberkväll inne på Studieförbundet, nämligen det riskabla i svampgifter, giftsvampar och miljöförändringar. Övriga möten var huvudsakligen med studieobjekten ute i naturen. T.ex. den första uteträffen på våren, på Bokenäset vid Oppmanna. Då kom lupporna fram och vi förundrades över hur utsökt vacker en liljekonvalj kan vara inuti blomkalken. Den botaniska träff vi minns mest var nog den på Ekenabben: Vårt härliga fika ute på bryggan avbröts dramatiskt av blix och dunder - och det nybyggda utedasset fylldes snabbt av blöta botanister undan störtregnet!

En gammal skog i Mjönäs blev studieobjekt både på sommaren och på hösten: När vi kom tillbaka på hösten stod ju växtrikets lummer och fräken kvar. Också Vittskövleskogen bjöd på en botanisk överraskning - några små linnéor som blommade och doftade. Cirkelgruppens sista "ekskursion" var med en fyndig svampskog i chokladkräm!

Cirkeln som bara var svampcirkel (11 deltagare)

Vi jämförde svamparnas variation i former och färger uppe på Pestbacken vid Gualöv, sedan deltagarna gått och plockat alla sorter de hittat i skogen. När hela gruppen hade samlats på de gamla ekstubbarna vid Vittskövle såg, lärde vi oss bl.a. doften på sillkremlor och att bli säkra på brunsoppornas blånad. På berättaraftonen fick vi veta att åtminstone Hallands blodsopp har bättre konsistens än Karljohan, att proteinet lysin finns det mycket av i champinjoner och att ostronskivling kan plockas ända in i januari, när andra matsvampar tagit slut.

Karin Bergendal

FLORAVÅRDSGRUPPEN 2008

Kontaktperson: Torgny Roosvall

Floravårdsgruppen har under vintern, våren och hösten haft inomhusmöten varannan tisdagskväll. Under sommaren har vi haft egna och gemensamma inventeringar och nio floravand-ringar för allmänheten. Två rönjningar genomfördes i Gyetorpskärrer. Floravårdsgruppen har deltagit i projektet "**Hotade växter i Skåne**" som drivs av Lunds Botaniska Förening. Under året deltog vi i en riksomfattande inventering av **ängsskära** och **rosenlök** samt inventering av bl.a. **sumpviol**, **källgräs** och **kalkbräken** för Lunds Botaniska Förening. Vi har också deltagit i Naturvårdsverkets projekt "**Åtgärdsprogram för bevarande av FÄLTNOCKA**", som vi tidigare följt upp som hotad art under många år. Vidare deltog vi i Kristianstads kommuns projekt "**Sandiga odlingsmarker**". Mer om detta nedan.

Årets floravandringar för allmänheten nedan hade ca 10-35 deltagare per gång.

Floravandring – Lingenäset – Torsdagen den 8 maj 2008, Torgny Roosvall

Årets första vandring gick av stapeln på Norra och Södra Lingenäset. Där blomrade det mesta av vårfloran. Några exempel **vätteros** i mängd, **lund-** och **skogsviol**, **vit-**, **gul-** och **blåsippa**, **lundvårlök**, **sårläka**, **backlök**, **ramslök** samt vinterståndare av **ängsskära** på flera platser.

Torgny antecknade 55 arter.

Floravandring – Trädesområden i Åhus från Blå Station – Torsdagen den 15 maj 2008, Kjell-Arne Olsson

Denna kväll fick vi se hur trädesområdena hade utvecklats. Vi kunde konstatera att artsammansättningen har ändrats i stort sett varje år som gått sedan plöjningen. Första året var det mest ettåriga växter (t.ex. **svinmållor**) och nu har de två- och fleråriga (t.ex. **blåeld** och **sandvita**) tagit över.

Torgny antecknade 64 arter.

Floravandring – Bokenäset vid Oppmanna – Onsdagen den 28 maj 2008, Charlotte Wigermo

Vi gick runt den bokskogsklädda kullen på en skogsväg. De flesta av arterna kunde vi se från vägen bl.a. **hjeltefibbla** (en mindre vanlig skogsfibbla), **myskmadra**, **lundarv**, **nästrot**, **trolldruva** och **hybriden mellan humleblomster och nejlikrot**. På en liten avstickare ner mot Oppmannasjön hittade vi **ängsfryle** som vi hade problem med att bestämma. I nordöstra delen var det mycket av **skogsvicker**.

Torgny antecknade 70 arter.

Floravandringar – ”De vilda blommornas dag” – Söndagen den 17 juni 2008

Ett samarrangemang med Svenska Botaniska Föreningen, som samtidigt genomfördes för sjunde gången på många platser i Danmark, Norge och Sverige. Naturskyddsföreningen i Kristianstad anordnade vandringar på två platser, dels **Brantahallar** i Bromölla kommun med **Sam Skällberg**, dels **Mosslunda** i Kristianstads kommun med **Torgny Roosvall**.

- **Kristianstads**-vandringen. Mosslunda - Vä utmark

Vi gick den vanliga rundan genom Tjörnelyckan och upp på boplatsoområdet och ned till den sent betade centralfållan. Vi hittade inga nya arter men återsåg desto fler gamla bekanta och kunde konstaterade stora skillnader mot förra årets vandring. Många av arterna i år var lägre och andra arter dominerade p.g.a. årets intensiva torka. Bl.a. var **ängsnattviol** och **Jungfru Marie nycklar** ynkligt små och i stället syntes t.ex. **ängsskallror**, **stjärnstarr**, **borsttåg** och **vildlin** i massor på grund av att gräsen inte vuxit till som de brukar på det sent betade området. Torgny antecknade 68 arter

- **Bromölla**-vandringen :

Blommornas Dag 2008 inföll efter en tids extrem torka. Det tilltänkta målet för vandringen, Branthallaområdet i bromölla, visade sig vara knastertorr, välbetat och brunbränt, praktiskt taget utan några blommande växter. De 23 deltagarna äntrade bilarna och färden gick till Bromöllas del av Gyetorps kalkfuktängar och rikkärr. Där hade inte torkan ställt till med några större skador. På vandringen ner mot ängarna visades **kalkbräken** och **svartbräken**. I skuggan av buskage dröjde sig några få blommande **gullvivor** och **gökärt** kvar, liksom en och annan **St Pers nycklar**. Kalkfuktängarna prunkade av **brudsporre** och **ängsnattviol** och där studerades också de lite mer oansenliga **ängsstarr**, **loppstarr**, **kärresälting**, **rosettjungfrulin**, **klasefibbla** och **knutarv**. **Flugblomster**, **ängsnycklar** och enstaka **honungsblomster** hittades också. I fukten mellan tuvorna fanns **kabbeleka** och **tiggarranunkel**. Fikat intogs på en skönlite torrare äng med **gulmåra**, **backtrift** och **rödkläver**. Som helhet ett lyckat val av utflyktsmål! Efter tre timmars botaniserande avslutades vandringen trots att det fortfarande fanns mycket fler arter att studera. Hoppas på en mer normal försommar 2009, då tar vi nya tag med Branthallaområdet! /Sam Skällberg

Floravandring – Åraslövs mosse – Torsdagen den 26 juni 2008, Lars Åkerman.

Lars hade tagit hjälp av Ole Tryggesson, som brukar räkna orkidéerna på mossen varje år. Dom kompletterade varandra bra och det behövdes extra ciceroner då mycket av vandringen skedde i ett led på smala stiger över mossen. I början såg vi Hässleholms kommunblomma, **gulplister** och **skogsnattviol** och **skogsnipprot**. Ute på mossen såg vi bl.a. de sällsynta orkidéerna **vaxnycklar** och **blodnycklar**, bägge anses vara underarter till **ängsnycklar**. Torgny antecknade 86 arter

Floravandring – Trädesområden i Åhus från Blå Station – Onsdagen den 9 juli 2008, Kjell-Arne Olsson

Vi började vandringen vid Blå Station och gick trädan söder därom västerut. Där blommade nu rikligt med **blåeld**. När vi kom fram till där gång- och cykelvägen korsar Flötövägen såg vi det med **bovete** besådda området söder om Lyktan. Vi följde sedan cykelvägen norrut och såg då bl.a. massor med **färgkulla** som kommit upp på det av Absolut bebyggda tomten.

Ytterligare arter som vi såg var **riddarsporre** och **praktkungsljus**.

Torgny antecknade 85 arter.

Floravandring – Flintabacken på Äspet – Torsdagen den 7 augusti 2008, Kjell-Arne Olsson

Flintabacken ligger mellan Helgeåns norra gren och Åvägen söder om Mölleholmen. Betesmarken som inte hade varit betad i år innehöll en hel del sandstäppselement men framför allt mycket av **luktvädd**. Andra arter vi hittade var bl.a. **monke**, **hedblomster**, **sandtimotej**, **fältsippa** och **mattfibbla**. För att floran skall klara sig bör området betas för att inte växa igen, gärna med hästar.

Torgny antecknade 65 arter.

Floravandring – Edenryd mot Krogstorp – Onsdagen den 20 augusti 2008, Torgny Roosvall och Janerik Navrin

Vi började vandringen vid parkeringen vid badplatsen i Edenryd. Därifrån följde vi den nya vandringsleden söderut mot Krogstorp. På den av tång näringsberikade marken närmast sjön innan vi kom in på betesmarken var det mycket mållor bl.a. **lönnmålla**. Väl inne på

betesmarken som består av havssträndängar med för moränkusten typiska buskmarker hittade vi många nya arter som inte var antecknade tidigare på våra vandringar bl.a. **havssälting**, **saltgräs**, **havssäv**, **blåsäv**, **blankstarr**, **bunge**, **gulkämpar** och **strandkämpar**. Vi gick ungefär halvvägs till Krogstorp för att sedan återvända till badplatsen. Torgny antecknade 115 arter.

I protokoll från 74 av de 180 vandringar vi gjort sedan 1983, har Märta Malmer, Christer Persson, Karin Strand, Birgitta Vallgren och Torgny Roosvall antecknat totalt 818 olika arter, varav 24 var nya arter för året.

Mosslunda

Året på Mosslunda var som det brukar. Orkidéblomningen var mycket riklig. Betet var bra. "Efterbetet" i den centrala fällan blev även i år mycket bra. På några platser behöver kompletteringsröjningar göras. I programmet för 2009 har en röjning som föreningens medlemmar är välkomna att delta i, lagts in lördagen den 15 augusti 2009.

Gyetorpskärret

Vi röjde Gyetorpskärret, den 29 mars, främst i den östra delen. Den 6 maj röjde 25 elever och tre lärare från skogsutbildningen och jaktutbildningen vid Osby naturbruksgymnasium under ledning av Janerik Nawrin. Den 20 oktober kompletteringsröjde vi i NV och eldade upp delar av det som eleverna från Osby hade röjt i våras. En del återstår dock varför ny röjning har beslutats ske lördagen den 28 mars 2009.

Hotade växter i Skåne

Floraväxteriet, som vi håller på med i Kristianstads och Bromölla kommuner, omfattar ca 75 hotade arter funna på ca 800 lokaler. Arbetet åt Artdatabanken leds av Lunds Botaniska Förening, som bestämmer vilka arter som skall kontrolleras.

Inventering av årets växt 2008 - ÄNGSSKÄRA

Vi inventerade lokalerna i Kristianstads och Bromölla kommuner.

Åtgärdsprogram för bevarande av FÄLTNOCKA

Den 12 maj 1999 fastställde Naturvårdsverket åtgärdsprogrammet för bevarande av **FÄLTNOCKA** att gälla 1999-2002. Detta har sedan förlängts t.o.m. 2008.

Naturskyddsföreningen deltar bl a med inventeringar, kontakter med markägare och arrendatorer avseende tillstånd till plantering och avtal om betesfredning på våren tom juni varje år. Detta för att avbetning av blommorna inte skall ske, att fröna kan mogna och spridning skall kunna ske. På Tosteberga hittades endast 30 "vilda" blomställningar jämfört med 24 st år 2007, ca 150 st år 2006 och 320 st år 2005. Kaninbetet hade varit mycket kraftigt i den från nötkreatur avstängda fållan. Blomningen på flera av de andra lokalerna var däremot varit ungefär densamma som förra året. "Bäst" var det på den östra Edenrydslokalen som ökat från ca 230 st år 2006 till ca 325 år 2007 till 518 blommande stänglar år 2008.

Åtgärdsprogram för bevarande av KÄRRNOCKA

På uppdrag av naturvårdsverket, upprättades ett "Åtgärdsprogram för bevarande av Kärrnocka". Detta författades av Charlotte Wigermo och Christer Håkansson och fastställdes av Naturvårdsverket juli 2005.

Under året 2008 hittades inga blommor på hela sträckan längs Levräsjön i Allarp. Året innan fanns 3 stycken blommande stänglar vid nordvästra delen av Levräsjön varav två växte fritt ute i vattnet och en växte inne i grässvålen. Detta att jämföra med år 2004 då över 1800 exemplar räknades in. 2005 var det 77 blommande stänglar och 2006 var det 72 som blommade utmed sjön.

Försök har återigen gjorts under året med utplantering av både uppdrivna plantor och nertrampning av frön i dyn. Inga resultat av detta har vi sett vid återbesök på platsen. Genom de tidigare årens inventeringar har det noterats att antalet växlar från år till år. Vilka orsaker som påverkar dessa svängningar är inget som vi i nuläget kan bedöma utan måste framöver ta alla data i beaktande.

Under år 2008 har grävningar gjorts på tre ställen. Två ställen i anslutning till vattnet och ett ställe inne i grässvålen för att se om det finns latenta frön i marken som kan börja gro. Detta har skett vid tidigare rensning av botten på en plats vid Levräsjön. I år har även bäcken som mynnar ut i Ivösjön grävts upp och rensats. I samband med grävningen hittades två stycken plantor som påminde om dem som drivits upp hemma och uppföljning av dessa skall ske. Med detta kan påvisas att kärnockan är höstgroende och blommar efterföljande år. Skall bli intressant att följa dessa under det kommande året! /Christer Håkansson o Charlotte Wigermo

SANDIGA ODLINGSMARKER – TRÄDESMARKER – SANDMARKER

Floravårdsgruppen har deltagit i två olika sandmarksprojekt, dels i ett av Pål Axel Olsson, Lunds universitet, bedrivet forskningsprojekt **Restaurerings- och bevarandemöjligheter för skånska sandstäpper**, dels i ett av Kristianstads kommun bedrivet **NIP projekt Trädesmarkerna i Åhus**. Vår medverkan berörde kommunens projekt **Sandiga odlingsmarker**. Vi gjorde en uppföljande växtinventering på trädesytorna och genomförde två vandringar för allmänheten för att visa resultatet av vidtagna åtgärder. Vi har också deltagit med representanter vid möten om **Sandiga odlingsmarker** anordnade av Biosfärkontoret, Kristianstads Vattenrike.

LÄS MER OM

- **Floralokalerna i *Floran i Skåne - Vegetation och utflyktsmål* och *Floran i Skåne – Arterna och deras utbredning*** utgivna av Lunds Botaniska Förening. I den första skildras drygt 300 botaniska utflyktsmål, kommun för kommun, i den andra finns bl.a. 1570 utbredningskartor med kort beskrivning av var, hur och varför de växer i Skåne och förändringar i utbredning. Dessa båda böcker kan inhandlas till samma låga pris som föreningen tar via <http://www.adlibris.com>.

- **Åtgärdsprogrammen**. Dessa kan hämtas hem på Naturvårdsverkets hemsida där de ligger som pdf-filer. Se <http://naturvardsverket.se/sv/Nedre-meny/Webbokhandeln/>

- **Sandiga odlingsmarker**. Se

<http://www.vattenriket.kristianstad.se/temaomraden/sandiga.htm>

FÖREDRAG, ÖVRIGA EXKURSIONER m.m.

Örndag i Tosteberga söndagen den 27 januari

Huvudarrangör för örndagen är Nordöstra Skånes Fågelklubb, vars ordförande beskriver dagen så här: Framåt niotiden hade åtskilliga besökare infunnit sig och regnet verkade avta. Och se, ute vid åteln bland alla korpar och trutar började enstaka havsörnar visa upp sig. När då den akademiska kvarten gått fanns säkert ett 60-tal besökare på plats. Lars Jarnemo, som nu förstärkts med ”örnmatare emeritus” Christer Neideman, som ju varit ännu tidigare med sin debut som örnutfodrare än Lars, började berätta om örnarna. Här togs upp den kraftfulla positiva beståndsutvecklingen som skett sen katastrofåren på 60- och 70-talet. I dag har vi cirka 450 par havsörn som häckar i Sverige, varav 9 par i Skåne. En starkt bidragande orsak till denna uppgång är den mödosamma matningsverksamhet som bedrivs. Hos oss bedrivs då detta på två platser, dels här ute vid kusten och dels i Hammarsjön. Vidare beskrevs just de svårigheter som uppstår med fodret då nuvarande bestämmelser omöjliggör hantering av hela djurkroppar. En sådan möjlighet som rådde tidigare under 1980-talet skulle naturligtvis ge ännu bättre förutsättningar för syftena med matningen som ju är tillgången till giftfri föda och ungfåglarnas överlevnad. Vidare nås i de fall där man som här har en observationskoja en god möjlighet att följa örnarna individvis och områdesvis eftersom huvuddelen av ungarna idag märks med färgringar.

Efter denna gemensamma genomgång och frågestund övergick vi till mer enskilda möjligheter att studera och diskutera örnarnas beteende, utseende och åldrar i alla de tubkikare som klubbmedlemmar ställde till förfogande. Efter en sista intensiv regnskur, då många passade på att besöka Ulf Jungbeck och Christer Ahlquist i hamnföreningens lokal, bröt solen fram och hela tiden anlände fler besökare, både planerade och spontana besök. Vi upplevde att dessa var mycket tacksamma för den information vi kunde förmedla och över möjligheterna att kunna studera örnarna. För det var ju faktiskt så att även framåt lunchtid, när vi räknat med att maten skulle vara slut, fanns det hela tiden havsörnar i varierande åldrar kvar. Totalt bedömer vi att ett femtontal havsörnar passerade åteln och dess omgivning. En kungsörn, som normalt aldrig besöker åteln, sågs på långt håll liksom ett antal glador. Totalt bedömer vi att cirka 150 besökare kom till denna femte upplaga av örndagen och fick som vi tror en bra information om och upplevelse av dessa våra stora rovfåglar. Inte minst tror jag att många kände stor tacksamhet för det slit våra örnutfodrare lägger ner.

Nils Waldemarsson

”Vatten för välfärd” tisdagen den 5 februari

Naturskyddsföreningen och Studieförbundet hade en gemensam temakväll under rubriken ”Vatten för välfärd.” Ett femtontal personer mötte upp. Inledningsvis visades filmen ”Heligt vatten” som visade hur industriens vattenförbrukning orsakade sjunkande grundvatten och vattenbrist och därmed svårigheter för indiska lantbrukare. Därefter följde ett föredrag av Malena Karlsson från Naturskyddsföreningens internationella enhet, som belyste den globala vattenproblematiken. Kvällen avslutades med att Johanna Larsson presenterade Kristianstad kommuns arbete med grundvattenreserverna.

Agnetha Björklund

”Mat och klimat” onsdagen den 13 februari

Detta föredrag var ett samarrangemang med Naturskyddsföreningen i Skåne. Anna Bernstad, som arbetar med klimatfrågor på Naturskyddsföreningen i Skåne, inledde med att ge några konkreta tips på hur den enskilde konsumenten kan agera klimatsmart i vardagen: Ät mindre nötkött, ät säsongsbetonat, kör inte och handla, kämpa mot externa köpcentra. Det är fyra sätt att som konsument minska matens klimatpåverkan.

Kvällens föreläsare Christel Cedergren, som forskat på just sambandet mellan maten och dess klimatpåverkan, redogjorde för dessa samband. Det visar sig att just nötkött ger stor

klimatpåverkan eftersom idisslare rapar upp metangas, som bildas i våmmen. Nötboskapens långsamma förökning gör också att klimatpåverkan blir större än för grisar och fjäderfå som har snabbare förökning och tillväxt. Men vi får samtidigt inte glömma bort att betande kor är mycket viktiga för att den praktiska naturvården i t ex Vattenriket skall fungera!

Christer Neideman

Vandring i Kronoskogen söndagen den 24 februari

Nio personer inklusive exkursionsledaren, dvs undertecknad, och kontaktansvarig, Åsa Jakobsson, samlades vid första parkeringen vid vägen genom Kronoskogen. Vädret: Blåsig, västlig vind, mulet, 10 grader. Jag berättade lite om Kronoskogen, dess historia och fågelfauna. Vi kunde se att kaprifolen slagit ut, att hasseln var utblommad (hängena var tomma på pollen). Vi såg t.o.m. en ek som hade två knoppar utslagna. Vi observerade inte mindre än fyra tallarter (vanlig tall, svarttall, weymouthtall och bergtall), vanlig gran, silvergran, några vanliga mossarter m.m.. Två exkursionsdeltagare visade oss ett grävlingsgryt med flera ingångshål. Däremot observerade vi inga fåglar i skogen. Fikapausen hölls nere vid stranden. Därefter gick vi en västligare väg tillbaka till parkeringsplatsen.

Anders Sigfridsson

Föredrag om Grönland tisdagen 26 februari

Göran Knutsson berättade och visade diabilder från en resa han gjorde 1995 med Naturvetarklubben vid Borgå skolor, en finsk "naturstudieförening". Resan var obekvämt men kostade lite och gav fina naturupplevelser. Föredraget lockade ca 24 deltagare.

Anders Sigfridsson

Årsmöte och föredrag om Kazakstan tisdagen den 4 mars

Vid årsmötet konstaterade vi att föreningen hade 1540 medlemmar vid årsskiftet och att bokslutet för år 2007 visade ett resultat om 7508 kr. En mindre stadgeändring godkändes och därefter följde val till styrelsen. Ordförande : Christer Neideman, kassör: Agnetha Björklund , övriga styrelseledamöter : Karin Bergendal (omval) samt nyval av Einar Lundstedt, Sussi Söderlundh, Lotta Nilsson, Sigyn Gunnerdal, Emma Pålsson och Wirginija Kulikawskaite. De avgående styrelseledamöterna avtackades.

Efter själva årsmötet berättade Charlotte Wigermo (avgående kassör) om en spännande resa till Kazakstan. Kazakstan är känt för rymdbasen Bajkonur, för den våldsamma miljöförstörelsen runt Aralsjön samt för huvudpersonen i filmen "Borat"

Landet är sex gånger större än Sverige och rikt på både natur och olja, men glest befolkat. I området runt storstaden Alma-Ata i sydost finns höga berg med "alpängar" och massor av vackra blommor. Längre norrut finns oändliga stäpper med bl a stortrappar, stäppörnar, stäpphökar och stäppvipor. Den senare arten har minskat mycket, vilket kan bero på ändringar i betetrycket när saigaantiloperna nästan försvunnit och ersatts av betande tamdjur. På marken eller i tältet kunde man hitta "solifuger" en speciell och ganska storvuxen spindelsläkting. Här råkade man också ut för en sandstorm, som gjorde att tältet och packningen fylldes med sand.

Vi tackar för en spännande berättelse om ett sevärt land !

Christer Neideman

Föredrag om vitryggar och visenter onsdagen den 19 mars

Johan Hammar berättade om den artrika urskogen Bialowieza på gränsen mellan Polen och Vitryssland. Skogen har bevarats för jaktändamål ända sedan 1300-talet. Visenterna överlevde här ända till år 1919, men har sedan planterats ut igen och har i dag en god stam i området. Den skyddade delen av skogen innehåller gamla jätteträd och massor av död ved och är ett Eldorado för hackspettar. Johan har under två månader besökt skogen för att med kameran föreviga skogen och dess djurliv. Visenterna fotograferades från ett tyggömsle i närheten av

en vinterutfodringsplats och den vitryggiga hackspetten från ett gömsle på en stege, som efterhand flyttades närmare boet. Och själva skogen fotograferades uppifrån ett helt öppet lättviktsflygplan. De vackra bildernas lockade till besöka denna exklusiva skog ännu en gång – föreningen har faktiskt haft exkursioner hit två gånger -senast år 2004.

Christer Neideman

Trankvällar vid Pulken fredagen den 28 mars och söndagen den 6 april

Den 28 mars var fågeltornet sprängfyllt av ivriga transkådare och mellan kl 18 och kl 19 anlände ca 1100 tranor från söder. Tranorna skrämdes tyvärr i skymningen iväg från övernattningsplatsen (eventuellt av en räv ?).

Den 6 april gick ett hundratal tranor redan från början på det nya matningsfältet vid Pulken och kunde ses mycket bra från tornet. Senare (mellan kl 19 och 20 sommartid) anlände ytterligare ca 1500 tranor till övernattningsplatsen.

Christer Neideman

Föredrag om gifter i avloppsvattnet torsdagen 3 april

Lennart Mårtensson från Högskolan Kristianstad berättade om sin forskning inom projektet LAQUA och om möjligheterna att rena avloppsvattnet från olika sorters föroreningar. Projektet har drivits i samarbete mellan Högskolan Kristianstad , Lunds Universitet och Kristianstad kommun. Man har bland annat studerat olika sätt att rena lakvatten från soptippar och möjligheterna att bryta ner läkemedelsrester. Lakvattnet bör helst renas i speciella reningsverk och inte blandas med det övriga kommunala avloppsvattnet. När det gäller läkemedlen visar det sig att 90 % kommer från hushållen och endast 10 % från vårdinrättningar. Man kommer alltså endast åt en liten del av problemet om man skulle bygga speciella reningsverk för t ex lasaretten. Det viktigaste är att i framtiden sluta använda de kemikalier som är svårnedbrytbara och påverkar miljön genom att t ex vara hormonstörande och därigenom omvandla alla vattendragets fiskhanar till honor. I dag använder vi 20 000 kemiska ämnen i Sverige varav 10 % är miljöfarliga !

Christer Neideman

Studiebesök på Kristianstads avloppsreningsverk lördagen 12 april

Jan Bogdanowicz berättade om det centrala reningsverkets funktion innan vi gick runt och såg hur vattnet renades med egna ögon. Verket tar emot avloppsvatten från ett stort område: bland annat från Huaröd, Yngsjö – Åhus och Arkelstorp. Det inkommande rejält smutsiga vattnet pumpas med ”Arkimedes skruv” upp till ett gallerfilter, där allt som är bredare än 3 mm filtreras bort. Vattnet går vidare till luftat sandfång och försedimenteringbassänger där tyngre

partiklar sedimenterar. Sedan följer den biologiska reningen med hjälp av ”aktivt slam” vars mikroorganismer äter upp organiskt material. Med hjälp av omväxlande syrerika och syrefria zoner sker här också en ca 75% kväverening. I det kemiska reningssteget fälls 98-99% av fosfor ut med hjälp av järnklorid. Och slutligen filtreras vattnet genom en meter sand, så att det är kristallklart när det släpps ut i diket som leder till Hammarsjön. Vissa kemiska ämnen har dock tyvärr förmågan att gå rakt genom reningsverket, så helt rent kan vattnet aldrig bli. Som biprodukt får man ett näringsrikt rötslam som används som jordförbättringsmedel på t ex golfbanor, samt inte minst biogas till stadens gröna bussar och traktens biogastaxar.

Christer Neideman

Granbarkborrens larvgångar

Gammelskogsexkursion till Nyteboda söndagen 20 april

Kenth Ljungberg från Länsstyrelsen guidade oss och grannkretsen (Naturskyddsföreningen i Osby och Ö Göinge) i Nytebodareservatet norr om sjön Immeln. Vi vandrade i en ganska stor grupp på mjuka, mossiga stigar genom den kuperade skogsterrängen. Den för skånska förhållanden gamla granskogen drabbades hårt av stormen Gudrun och som följd av detta hittade vi också träd med avflagnande bark och spår av granbarkborre. Som tur är finns det i en naturskog naturliga fiender som kan bromsa granbarkborrarnas och andra ”skadeinsekters” förökning och så småningom kommer en artrik och grönskande skog att växa upp som ersättning för dagens gamla, och av storm och ålder ganska medfarna skog.

Christer Neideman

Trädgårdens dag på Bäckaskog lördagen den 30 augusti 2008.

Utställningen pågick kl 10 – 16. Utställarna skulle vara på plats med sitt material kl. 9. Vädret var perfekt, soligt, svag vind och kanske 22 grader som mest. Naturskyddsföreningen representerades av Karin Bergendal, Emma Pålsson, Anders Sigfridsson och Sussie Söderlundh, som alla var där hela tiden. Vi visade svampar, både ätliga och giftiga, några växter som kunde attrahera fjärilar, lite kompost med gråsuggor i, inplastade insekter, en humleholk och bostäder för solitära bin. Dessutom hade vi kretsens program och annat informationsmaterial. Mest intresse väckte utan tvivel svamputställningen. Barn var mer roade av komposten och de inplastade djuren, särskilt som där också var luppar att kika genom. Både barn och vuxna uppskattade plommonen som vi bjöd på. Det kändes som vi lyckades ganska bra med att öka intresset för mer liv i trädgården.

Anders Sigfridsson

Claes Bergman visar Prästens badkar

Geologins dag lördagen den 13 september

Under ledning av geologen Claes Bergman från Högskolan Kristianstad satte vi kurs söderut mot Österlen. Första stoppet var "Prästens badkar" vid Vik. Vågorna rullade kraftfullt in mot stenhällarna när Claes berättade om hur denna märkliga bildning med koncentriska ringar i den kambriska sandstenen uppstått. Vi fortsatte sedan till Bäckhalladalen utanför Simrishamn, där vi kunde förtära vårt fika sittande på de förvånansvärt kraftigt vågformade böljeslagsmärkena. Också här var det fråga om kambrisk sandsten och Claes förklarade att märkena måste ha bildats på botten av ett 30-40 m djupt tropiskt havsområde under en ovanligt kraftig storm och sedan skyddats av finare sediment, varefter sanden så småningom omvandlats till sandsten. Exkursionen genomfördes som ett samarrangemang med Regionmuseet och Högskolan Kristianstad.

Christer Neideman

Svampexkursion söndagen den 21 september

Under ledning av Erik Heijbel åkte ett tjugotal svampintresserade i strålände höstsol ut till en gammal bokskog vid Ovesholm. Vi letade genom skogen och återvände med massor av för oss okända svampar. Erik sorterade upp och bestämde svamparna och visade att bokskogarna har en rik biologisk mångfald av svampar, även om de flesta inte kan användas som matsvampar. Vi fick lära oss hur man känner igen flugsvampar, hur ett "häxägg" och en rottryffel ser ut inuti och mycket annat.

Många av oss fortsatte sedan till en tallskog vid Vittskövle, som också genomletades. Här var det lite mer "ätliga" arter t ex några goda soppar och vi fick lära oss att känna igen de goda matsvamparna sillkremla och rynkad tofsskivling.

Christer Neideman

Miljövänliga veckan

Varje höst genomför Naturskyddsföreningen Miljövänliga veckan under vecka 40. I år var temat ekologiskt mode. I Kristianstad firades den med modevisning och föreläsningar om miljövänliga textilier.

Två föreläsningar om eko-mode, trend och ökad medvetenhet hölls av Emma Schütt som är projektledare på Handla Miljövänligt-kontoret på Naturskyddsföreningen i Göteborg: onsdagen den 1 oktober på Studieförbundet för allmänheten och torsdagen den 2 oktober vid ett frukostmöte på Conditori Duvanders för dem som äger och/eller arbetar i stadens kläd- och textilbutiker.

Den 4 oktober visades modevisning av ekologiskt mode på Regionmuseet i Kristianstad. Trots entré på 100 kronor så lockade modevisningen omkring 100 åskådare denna soliga lördag. Det bjöds på ekologisk kanelbulle och dryck. Modevisningen inleddes med Malmös egna ekologiska butik Ingrid af Maglehem vars ägare Ingrid Elmvik presenterade sitt klädsortiment och berättade om sin idé och filosofi bakom verksamheten. Sedan visades ekologiska kläder från lokala butiker som Jackpot, Indiska, JC, Kläddilin, 1 st Base, Åhléns, Alpacka koncept samt re-design kjolar sydda av Önnestad folkhögskolas elever.

Modevisningen och föreläsningarna arrangerades i samarbete med Kristianstads kommun (Miljö- och hälsoskyddskontoret), Studieförbundet och Regionmuseet Kristianstad.

Virginija Kulikauskaitė

Monument Valley

Föredrag om djur och natur i sydvästra USA tisdagen den 14 oktober

Eftersom det planerade föredraget om ål måste ställas in, berättade i stället Christer Neideman om den rika naturen och den intressanta geologin i framförallt Arizona. Högskolan Kristianstad har årligen exkursioner för att studera geologin och ekologin i detta område, och Christer berättade om allt man kan se på en sådan resa. Tre olika slags öknar studerades bland annat den varma och fuktiga ”Sonoraöknen” i södra Arizona, som karakteriseras av de jättestora Saguarakaktusarna. I norra Arizona och södra Utah finns många vackra och storslagna geologiska sevärdheter t ex Meteor Crater ett kilometerbrett nedslagshål efter en meteorit, Petrified Forest med fossila trädstammar utströdda i öknen, hundratals vulkaner och inte minst den extremt storskaliga Grand Canyon. Dessutom presenterades de vanligaste fågelarterna varav många är betydligt färggrannare än vi är vana vid i Europa t ex den knallblå ”Mountain Bluebird”. Det finns också ett stort antal däggdjur t ex gaffelantilop, flera hjortar och många slags jordekorrar. Till detta kommer mycket annat sevärt: olika slags ödlor, insekter och inte minst många vackra växter i ett vackert och ofta dramatiskt landskap.

Christer Neideman

Onsdagen den 19 november föredrag om "Viltet och vägarna"

Kristina Rundcrantz, ansvarig för viltfrågor på Vägverket Skåne, berättade om vad som görs för att skydda vilda djur från trafiken. Det gäller inte bara att hindra djuren från att komma ut på vägen, utan också att ge dem möjlighet att korsa vägen utan risk. Oftast innebär det att djuren får passera under vägen i trummor eller tunnlar, men någon gång kan man bygga ekodukter, d.v.s breda betongbroar täckta av jord och vegetation, som går över vägen. De minsta djur man arbetar med att skydda är grodor. För att skydda dem sätter man upp finmaskiga staket längs vägen, kombinerade med trummor under vägen.

Anders Sigfridsson

Annandagjulpromenad den 26 december

Vandringen längs Linnérundan började i dimma och med vacker rimfrost i alla buskar och träd. De cirka sextio deltagarna fick goda tillfällen att studera kanadagäss och gräsänder på närhåll i ån nedanför badhuset. När vi fikade vid Lillö började dimman äntligen lätta lite och stora gåsflockar fyllde luften. Det var både grågäss, sädgäss, kanadagäss och förvånansvärt många vitkindade gäss. Vid kungsgården fanns ett tjugotal turkduvor och på vattentornet kunde man skymta en pilgrimsfalk. På Härlövs ängar hängde ett sönderblåst pungmesbo ut över vattnet inte långt från platsen för Vattenrikets nya Naturum. Vid gamla järnvägsbron diskuterade vi planerna på att bygga "vattennära bostäder", och kom fram till att i detta fall är det OK om man bara bygger på den redan utfyllda marken och gräver ut strandkanten så att det skapas en bredare vattenspegel norr om bron. Trots den i början dåliga sikten lyckade vi sammanlagt se eller höra 35 fågelarter, och kunde konstatera att vi sammanlagt vandrat 60 x7 km det vill säga cirka 42 mil !

Christer Neideman

NATURVÅRD

Kristianstads Vattenrike

Föreningen har varit representerad i samrådsgruppen för naturvård i Biosfärområdet Kristianstads Vattenrike (Christer Neideman respektive Sussie Söderlundh). Under året uppmärksammades att många alar och björkar dött troligen på grund av sommaröversvämningen år 2007.

<http://www.vattenriket.kristianstad.se/index.shtml>

Grundvattenråd för Kristianstadsslätten

Föreningen har varit representerad i rådet genom Christer Neideman.

<http://www.kristianstad.se/grundvattenrad>

Ivösjökommittén

Föreningen har varit representerad i kommittén genom Christer Neideman. Förberedelser har gjorts för att under 2009 bilda "Vattenråd för Skräbeåns avrinningsområde".

<http://www.ivosjo.com/>

Vitkindade gäss, Lillö

Projektgruppen för (grå)gåsförvaltning på Kristianstadsslätten

Föreningen har varit representerad genom Christer Neideman. Detta var det sista året under projektets femåriga löptid, men alla var överens om att arbetet med att förhindra skador av gåsbetet måste fortsätta!

http://www.vattenriket.kristianstad.se/gas/080228_gas_tranbrev.pdf

Storkprojektet

Två storkpar häckade framgångsrikt på taken vid storkcentret i Viby och fick 3 respektive en unge. Ungen från gårdsbutikensboet sågs i september på sydsträck i Själland. Ytterligare ett par gjorde ett misslyckat häckningsförsök i Viby liksom ett annat par gjorde i Härnestad.

Utfodring av övervintrande örnar

Föreningen har liksom tidigare haft två åtlar under vintern. Utfodringen med strupar och lungor från Scan har skett två gånger i veckan från december till början av mars. Under örnräkningen 5 jan 2008 sågs 63-70 havsörnar och 4 kungsörnar i Kristianstad och Bromölla kommuner. Utfodringen i Vattenriket sköttes av Patrik Olofsson medan Lars Jarnemo skötte matningen vid Tosteberga.

Flyttning av duvhökar

Föreningen har medverkat vid ringmärkning och flyttning av duvhökar, som fångats i samband med fasanuppfödning. Antalet ringmärkta duvhökar under år 2008 var 74 stycken. Detta är en ganska låg siffra – medelantalet under åren 1981-2008 är 94,7 hökar per år. Duvhökarna har flyttats av Greger Flyckt (Trolle-Ljungby och Wrangelsberg) respektive Christer Neideman (Wanås).

Samråd, remisser mm

Föreningens remissgrupp har bestått av Christer Neideman, Agnetha Björklund, Einar Lundstedt och Anders Sigfridsson. Föreningen har under året yttrat sig över ett stort antal remisser bland annat: Fördjupad översiktsplan för Kristianstads stad, Östra Centrum, Rigeleje camping, Vindkraftprojekt i Kristianstadstrakten och kompletterande vägutredning för E22 mellan Linderöd och Vä.

Christer Neideman

INTEGRATION

Agnetha Björklund, Lotta Nilsson, Anders Sigfridsson och Evert Valfridsson har deltagit i Regionmuséets exkursioner med SFI-elever (SFI = Svenska för invandrare). Som föreningsrepresentant har man möjlighet att tala lite om t.ex. vår förening med kursdeltagarna.
Anders Sigfridsson

INTERNET

Under 2008 fick Naturskyddsföreningen Kristianstads hemsida www.kristianstad.naturskyddsforeningen.se ett nytt utseende. Sidan ändrades för att i så hög grad som möjligt motsvara de önskemål som lagts fram av den hemsida-grupp i föreningen som under 2007 diskuterat vilka funktioner och vilket utseende en ny hemsida borde ha. Förhoppningen är att den nya sidan skall locka både nya och gamla besökare att mer aktivt använda hemsidan för att söka information om kommande evenemang, engagera sig i föreningen och höra av sig till programgruppen med tips, idéer och önskemål om framtida aktiviteter.

Ny funktion är att man som medlem kan få påminnelse via mail om kommande aktiviteter och nyheter inom föreningen genom att skicka ett mail till sussie.soderlundh@gmail.com och be att bli upplagd på sändlistan för nyhetsbrev.

Sussie Söderlundh

NATURSKYDDSFÖRENINGEN (riksföreningen)

Virginija Kulikuskaite representerade kretsen vid riksstämman i Borås 14 -15 juni.

Christer Neideman representerade föreningen vid Naturskyddsföreningens höstkonferens om energisparande den 14 november.

NATURSKYDDSFÖRENINGEN I SKÅNE

Lotta Nilsson, Emma Pålsson och Anders Sigfridsson representerade kretsen vid länsstämman i Alnarp den 26 april.

Kristianstad den 1 februari 2009

För styrelsen

Christer Neideman
Ordförande

Anders Sigfridsson
Sekreterare

Sidensvansarna var ovanligt talrika hösten 2008

Foto: Christer Neideman